

Språk og kommunikasjon på byggeplassen

Kamilla Kraft
Københavns Universitet

Fafo Østforum seminar 12. februar 2018

Konsekvenser av arbeidsmigrasjon...

1. Ofte arbeidere fra ikke-skandinaviske land som er ansatt av bemanningsbyråer til midlertidig utleie til entreprenører
2. Flerspråklighet, men ikke nødvendigvis felles språk, er den normale tilstanden for kommunikasjon på byggeplasser

Spørsmål

- Hva betyr språk for status og lagdeling?
- Påvirker språkkompetanser utenlandske ansattes tilknytning til arbeidsmarkedet og deres profesjonelle mobilitet?

Språk og arbeid innom språkvitenskapen

- Forskning på språk og migrasjon i globaliserende verden
 - Migranternes adgang til arbeidsmarkedet og til materielle og symbolske resurser
 - Migranternes muligheter for sosial og profesjonell mobilitet
- Fokus på 'språksentrette' arbeidsplasser (eks. call centre) og/eller arbeidssituasjoner (eks. jobbintervju)
- Fokus må utbredes også til industri, landbruk, bygg og anlegg for å forstå enda mer om dynamikker mellom språk og arbeidsmigrasjon (McElhinny 2015)

Metode og data

- Samarbeid med én entreprenør på fem forskjellige prosjekter med forskjellige samarbeidspartnere, leverandører, prosjektteam og lag
- Fokus på diskurser og daglig interaksjon
 - Intervju/samtaler, observasjoner, videoopptak
- Kvalitative, etnografiske studier

÷ språk = dårligere fagkompetanse

Bas: du kan ju inte utföra dine sysslor til hundred procent egentligen, på ett vis för du har ju, du kan ju exempelvis inte dirigere en kran

Inter.: mm

Bas: æh ett materialemottag er oftast inte specielt enkelt for en person som inte kan språket

(intervju, juni 2015)

Løsning = 'språkmeglere'

- Språkmeglere, arbeidere som kan polsk og norsk/engelsk, tar seg av kommunikasjonen mellom skandinaviske ledere og polske arbeidere
- Viktig funksjon i forhold til organisering og koordinering av arbeid
- Dette gir høyere status (til tross for de ikke nødvendigvis er beste håndverkere på laget, Friberg & Eldring 2013), lønnbonus, mulighet for fastansettelse/bedre ansettelsesforhold
- Språkmeglere kan kommunisere, hvilket ikke nødvendigvis betyr at de har høy grad av formell kompetanse på norsk eller engelsk

Eksempel på kommunikasjon

01 Arbeider: der er, (0.6) der er masse vann. kanskje: (0.8) du kan bestille::
02 (0.7)
03 Formann: pumpe?
04 Arbeider: pumpe. ((nikker))
06 (0.2)
07 Formann: ar
08 (0.5)
09 Arbeider: pumpe og: (0.4) vann ut,
10 (0.2)
11 Formann: det ska jag göra.

(Videoopptak, februar 2014)

Å kommunisere betyr å...

- danne felles forståelse gjennom bruk av
 - språklige resurser, herunder gestikulasjon, tonefall, stemmeleie, ansiktsuttrykk, objekter
 - den aktuelle situasjonen (eks. at det er vann i bygget)
 - ferdiggjøre setninger ut fra felles kunnskap (eks. man trenger pumpe for å få vann bort)
- Det er viktig fordi det legger til grunn for korrekt utførelse av arbeid
- Vanskelig å lære seg, blant annet grunnet dårlige muligheter for språkkurs

Distinksjon og distansering

- Kategorier 'polsk/østeuropeisk' og 'nordisk' arbeider indekserer ansettelsesforhold, midlertidig eller fast (Friberg & Haakestad 2015)
- Kategoriserer også 'faglig verdi' som håndverker
 - Tidl. profesjonell distinksjon, nå språklig
- Kategoriserer manglende vilje til integrasjon, og dermed også det normale og det avvikende

Kommunikasjon og språk som basis for distinksjon

- Tidligere var det tale om profesjonelt skille hvor utenlandske arbeidere ble sett på som dårligere arbeidskraft på grunn av ingen eller mangelfull utdanning
- Mangel på språk og problemer med kommunikasjon som ny måte å legitimere lagdeling?

“De produserer jo bedre enn mange nordmenn. Det er bare kommunikasjonen som må styrkes.”
(intervju, HMS-koordinator, mai 2015)

Konklusjon

- Språk har betydning for status og for tilknytningsform
- Positive og negative følgevirkninger (bryte ut av lagdeling men samtidig sikrer det også reproduksjon av lagdelingen)
- Behov for (mer) annerkjennelse av språk som faglig kompetanse
- Behov for mer erkjennelse av språkets betydning for innleiepraksis (språk legitimerer at bestemte grupper av utenlandsk arbeidskraft konsekvent leies istedenfor å fastsettes)
- Når språk har betydning for arbeidsplassene og den individuelle arbeider bør det være mulighet for adgang til språkkurs. Alternativt annen organisering av arbeidsplassene.

Litteratur

Bourdieu, P. (2010). *Distinction, a social critique of the judgement of taste* (2ed.). London: Routledge.

Friberg, J. H., & Haakestad, H. (2015). Arbeidsmigrasjon, makt og styringsideologier: Norsk byggenæring i en brytningstid. *Søkelys på arbeidslivet*, 31(03).

Friberg, J. H. & Eldring, L. (2013). Labour migrants from Central and Eastern Europe in the Nordic countries: Patterns of migration, working conditions and recruitment practices. *TemaNord* (Vol. 2013:570, pp. 336).

Kraft, K. (2017). *Constructing migrant workers: Multilingualism and communication in the transnational construction site*. University of Oslo

Kulczycki, J. J. (1989). "Scapegoating" the Foreign Worker: Job Turnover, Accidents, and Diseases among Polish Coal Miners in the German Ruhr. *Polish American Studies*, 46(1), 42-60.

McElhinny, B. (2015). Language and Political Economy. In *The Routledge Handbook of Linguistic Anthropology*. Routledge.